

NUR HOCAM İLE METİN TÜRLERİ ÖZETİ

Anlatmaya Bağlı Metinler • Öğretici Metinler • Şiir Türleri

5. ve 6. SINIF İÇİN UYGUNDUR

Bu çalışma kağıdı, ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin metin türlerini tanıması ve birbirinden ayırt edebilmesi için hazırlanmıştır. İçinde anlatmaya bağlı edebi metinler (masal, fabl, hikaye, roman, destan, efsane), öğretici metinler (deneme, makale, anı, gezi yazısı, biyografi vb.) ve şiir türleri özet tablolar hâlinde sunulmuştur.

Öğrencinin Adı Soyadı

Sınıfı / Şubesi

Tarih

İÇİNDEKİLER

1. Metin Nedir? Metinler Nasıl Sınıflandırılır?
2. Anlatmaya Bağlı (Olay) Edebi Metinler
3. Öğretici (Açıklayıcı) Metinler
4. Şiir Türleri
5. Hızlı Karşılaştırma ve Nur Hocam'dan Taktikler
6. Karma Tekrar Testi ve Cevap Anahtarı

1. METİN NEDİR? METİNLER NASIL SINIFLANDIRILIR?

Bir yazarın belli bir amaçla, anlam bütünlüğü olacak şekilde oluşturduğu yazılı ya da sözlü ürüne metin denir. Metinler; anlatım biçimine, amacına ve içeriğine göre farklı türlere ayrılır.

Genel Sınıflandırma

Grup	Amaç	Örnek Türler
Anlatmaya Bağlı Edebi Metinler	Hayal gücüyle oluşturulan bir olayı, kişileri ve mekânı anlatmak	Masal, Fabl, Hikaye, Roman, Destan, Efsane
Öğretici (Açıklayıcı) Metinler	Bilgi vermek, bir konuyu açıklamak, düşünce/görüş bildirmek	Deneme, Makale, Anı, Gezi Yazısı, Biyografi, Mektup
Şiir	Duygu, düşünce ve hayalleri ölçülü-kafiyeli, yoğun bir dille anlatmak	Lirik, Epik, Didaktik, Pastoral, Satirik şiir

NUR HOCAM'DAN TAKTİKLER

- Bir metnin türünü belirlerken önce "Bu metin bir olay mı anlatıyor, bilgi mi veriyor, duygu mu dile getiriyor?" diye sor.
- Metinde hayal ürünü, olağanüstü öğeler varsa çoğunlukla anlatmaya bağlı edebi bir metindir (masal, fabl gibi).
- Metin; tarih, sayı, kanıt, tanık içeriyorsa öğretici metin olma ihtimali yüksektir.
- Metin ölçülü, kafiyeli ve dizeler hâlinde yazılmışsa şiirdir; şiirin türünü ise işlediği temaya göre belirleriz.

Sonraki sayfalarda bu üç grubun alt türlerini ve ayırt edici özelliklerini ayrıntılı olarak inceleyeceğiz.

2. ANLATMAYA BAĞLI (OLAY) EDEBİ METİNLER

Bu metinlerde bir olay; kişi, zaman ve mekân unsurlarıyla birlikte anlatılır. Amaç genellikle okuyucuyu hayal dünyasına götürmek, duygulandırmak ya da ders vermektir.

Tür	Tanım ve Ayırt Edici Özellikler
Masal	Anonimdir (yazarı belli değildir). Olağanüstü kişi, hayvan ve olaylar içerir. Genellikle "Bir varmış bir yokmuş..." ile başlar. Yer ve zaman belirsizdir. Sonunda iyiler ödüllendirilir, bir ders/öğüt verilir.
Fabl	Kahramanları genellikle konuşan, insan gibi davranan hayvanlardır. Kısa ve öğreticidir. Sonunda mutlaka bir "kıssadan hisse" (ders) bulunur.
Hikaye (Öykü)	Gerçek ya da gerçeğe yakın, kısa bir olayı anlatır. Kişi, mekân ve olay sayısı romana göre sınırlıdır. Yazarı bellidir.
Roman	Hikayeye göre daha uzun ve ayrıntılıdır. Çok sayıda kişi, olay ve mekân bulunur; kişilerin iç dünyaları derinlemesine anlatılır.
Destan	Bir milletin hayatında iz bırakmış savaş, göç gibi önemli olayları anlatan, olağanüstü unsurlar taşıyan manzum (şiir biçiminde) eserlerdir. Kahramanlık teması ön plandadır.
Efsane	Anonimdir. Gerçek bir kişi, yer ya da olayla ilgili, inandırıcılık iddiası taşıyan olağanüstü açıklamalar içerir (ör. bir dağın, gölün oluşumu).

AYIRT ETME İPUCU

- "Bir varmış bir yokmuş" ifadesi ve olağanüstülük → Masal.
- Kahramanlar konuşan hayvanlar ve sonda bir ders var → Fabl.
- Millet için önemli, tarihi-kahramanlık konusu ve şiir biçimi → Destan.
- Bir doğa olayının ya da yerin oluşumunu "efsanevi" biçimde açıklıyor → Efsane.

3. ÖĞRETİCİ (AÇIKLAYICI) METİNLER

Öğretici metinlerde amaç; bilgi vermek, bir konuyu açıklamak ya da yazarın görüşünü okuyucuyla paylaşmaktır. Bu metinlerde genellikle nesnel (kanıtlanabilir) bir dil kullanılır.

Tür	Tanım ve Amacı
Deneme	Yazarın bir konudaki kişisel görüşlerini, kesin bir yargıya varma zorunluluğu olmadan, samimi ve rahat bir dille anlattığı yazı türüdür.
Makale	Bir konuda bilgi vermek ya da görüş öne sürmek amacıyla yazılan; kanıtlara dayanan, ciddi ve düzenli bir üslupla yazılmış yazılardır.
Fıkra (Köşe Yazısı)	Güncel bir konuyu kısa, akıcı ve kişisel bir görüşle ele alan gazete yazısıdır; kanıt gösterme zorunluluğu yoktur.
Anı (Hatıra)	Yazarın kendi başından geçen veya tanık olduğu olayları, aradan zaman geçtikten sonra anlattığı yazılardır.
Günlük	Bir kişinin günü gününe yaşadıklarını, izlenimlerini yazdığı kişisel ve içten yazılardır.
Gezi Yazısı	Yazarın gezip gördüğü yerlerle ilgili gözlem ve izlenimlerini anlattığı yazılardır.
Biyografi	Bir kişinin hayatının, başka biri tarafından nesnel bir dille anlatılmasıdır.
Otobiyografi	Bir kişinin kendi hayatını kendisinin anlatmasıdır.
Mektup	Bir kişiye, uzakta bulunan başka birine duygu, düşünce ya da bilgi aktarmak için yazılan yazılardır; özel ya da resmî olabilir.

AYIRT ETME İPUCU

- Yazar kesin bir sonuca varmadan "bence, sanırım" gibi ifadelerle görüş belirtiyor → Deneme.
- Konu ciddi, kanıtlı ve düzenli bir bilgi sunuluyor → Makale.
- "Ben" diliyle, geçmişte yaşanan bir olay anlatılıyor → Anı.
- Bir yerin görülen, gezilen özellikleri anlatılıyor → Gezi yazısı.

4. ŞİİR TÜRLERİ

Şiirler; duygu, düşünce ve hayallerin ölçülü, kafiyeli ve yoğun bir dille, dizeler hâlinde anlatıldığı metinlerdir. Şiirler işledikleri temaya (konuya) göre türlere ayrılır.

Tür	Konusu / Teması
Lirik Şiir	Aşk, ayrılık, hasret, özlem gibi coşkulu duyguları işler. Duygu yoğunluğu en yüksek şiir türüdür.
Epik Şiir	Kahramanlık, savaş, yiğitlik ve destansı olayları işler.
Didaktik Şiir	Bir konuda öğüt vermeyi, ders çıkarmayı, bilgi öğretmeyi amaçlar; sanat kaygısından çok öğreticilik ön plandadır.
Pastoral Şiir	Doğa güzelliklerini, kır ve çoban yaşamını konu alır.
Satirik (Yergi) Şiiri	Bir kişiyi, olayı, toplumsal aksaklığı eleştirmek, onunla alay etmek amacıyla yazılır.

HIZLI KARŞILAŞTIRMA: SANATSAL METİN mi, ÖĞRETİCİ METİN mi?

- Sanatsal (edebi) metinlerde amaç estetik zevk vermektir; dil öznel ve hayal gücüne dayalıdır (masal, hikaye, şiir).
- Öğretici metinlerde amaç bilgi vermek/açıklamaktır; dil nesnel, açık ve sadedir (makale, biyografi, gezi yazısı).
- Bir metinde "bence, sanki, -mış gibi" öznel ifadeler çoksa sanatsal; sayı, tarih, tanık, kanıt varsa öğretici olma ihtimali yüksektir.

5. KARMA TEKRAR TESTİ

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyup doğru şıkkı işaretleyiniz.

- "Bir varmış bir yokmuş..." ifadesiyle başlayan, olağanüstü olay ve kişiler içeren, anonim metin türü hangisidir?
 - a) Roman
 - b) Masal
 - c) Makale
 - d) Anı
- Kahramanları genellikle konuşan hayvanlar olan ve sonunda bir ders veren kısa metin türü hangisidir?
 - a) Fabl
 - b) Destan
 - c) Efsane
 - d) Deneme
- Bir milletin tarihinde iz bırakan savaş, göç gibi olayları olağanüstü unsurlarla anlatan, manzum eser hangisidir?
 - a) Hikaye
 - b) Biyografi
 - c) Destan
 - d) Fıkra
- Yazarın bir konudaki kişisel görüşlerini kesin bir yargıya varmadan, samimi bir dille anlattığı yazı türü hangisidir?
 - a) Makale
 - b) Deneme
 - c) Röportaj
 - d) Günlük
- Bir kişinin hayatının başka biri tarafından anlatıldığı yazı türü hangisidir?
 - a) Otobiyografi
 - b) Anı
 - c) Biyografi
 - d) Gezi yazısı
- Aşk, ayrılık, hasret gibi coşkulu duyguları işleyen şiir türü hangisidir?
 - a) Epik şiir
 - b) Didaktik şiir
 - c) Pastoral şiir
 - d) Lirik şiir
- Bir konuda öğüt vermeyi, ders çıkarmayı amaçlayan şiir türü hangisidir?
 - a) Didaktik şiir
 - b) Satirik şiir
 - c) Lirik şiir
 - d) Epik şiir
- Aşağıdakilerden hangisi öğretici metinlerden biri değildir?
 - a) Makale
 - b) Gezi yazısı
 - c) Masal
 - d) Biyografi

CEVAP ANAHTARI

1-b	2-a	3-c	4-b
5-c	6-d	7-a	8-c

Hazırlayan **Nur Hocam**

Bu çalışma kağıdı Nur Hocam ile Türkçe Çalışıyorum tarafından öğrencilerimiz için ücretsiz olarak hazırlanmıştır. Paylaşmak ve daha fazla ücretsiz içerik için siteyi takip etmeyi unutmayın!